

Page: 15

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1717 cm2

1 / 4

IZTOK MLAKAR: Komedija je tragedija, gledana v rit

Če Kristusa ne bi bilo, bi si ga morali izmisliti, pred premiero Pašjona pravi igralec in kantavtor, ki je za to predstavo napisal tekst in songe.

PATRICIJA MALIČEV
finance@finance.si

Odraščal je v Novi Gorici, v srednji revščini, a kot pravi, ni bilo tako hudo. In kmalu je znal razumeti, da obstaja možnost, da tudi drugim vsaj delno lajša bolečino. Kakršnokoli že. S smehom, z njemu lastno metodo človeške introspekcije, ki ji sam reče: komedija je tragedija, gledana v rit. V tretje je združil ustvarjalne moči z režiserjem Vitom Tauferjem in 5. junija bo na odru koprškega gledališča v koprodukciji s **SNG Nova Gorica** na sporedu predstava Pašjon, za katero je Iztok Mlakar napisal tekst in songe. Pravi, da ima že skoraj pripravljen tudi material za nov CDM, ta bo prišel na vrsto jeseni.

Čeprav naslov Pašjon neposredno aludira na obliko srednjeveške duhovne drame, ki je lahko vsebovala tudi komične elemente, Iztok Mlakar izpisuje Kristusovo življenje, delovanje in trpljenje v svojem izvirnem komičnem žanru z značilnim narečnim govorom in prepletom dramskih prizorov s songi. Svoobodno interpretira legendo o Kristusu, le da tokrat z besedami nekoga, ki mu po pripovedovanju evangelija do zdaj niso dali priložnosti, da spregovori ... Igralec pravi, da je danes glavno vprašanje, kako bi Odrešenika in njegove vrednote sprejeli zdaj, ko je družba enako razslojena na obubožane in bogato družbeno elito. Koga bi Jezusova ljubezen prevzela, navdihnili z upanjem, očarala ...? Koga prestrašila in ogrozila? Kdo bi mu želel slediti, kdo izrabiti in kdo križati? Vse to je zazna-

ti v Mlakarjevem fenomenalnem besedilu, ob branju katerega ne gre drugače, kot da se bralec na glas zvi-ja od smeha.

Bi držalo, da živimo samo še v pasijonu in da ni nobene epifanije, veselja več?

Kaj ni epifanija tudi del pasijona? Res pa je, da je vsak pasijon drugačen. Pasijonska zgodba se praviloma začne s Kristusovim prihodom v Jeruzalem, konča pa s križanjem ali vstajenjem. Vstajenje je včasih samo slika ... V mojem Pašjonu so ženske tiste, ki prinesejo to novico ... Nič si nisem izmislil, vse je že v evangelijih.

Toda vseeno pripovedujete o Kristusovem življenju po svoje, à la Iztok Mlakar. Kako kot komedijant razumete njegovih 33 let bivanja?

Lahko rečem, da če ga ne bi bilo, bi si ga moral izmisliti. Kristus ima tako rad ljudi, da se učloveči, pretrpi muke človekove in prevzame nase breme človeških grehov ... Vmes je veliko prostora za močno ironijo. Življenje samo po sebi je absurd. Nihče te ne vpraša, kdaj bi se rad rodil, in tudi ne, kdaj bi rad umrl. Vmes se pa ves čas sekiraš. Tako je kot na avtocesti, nanjo greš sam, z nje tudi, vmes pa je veliko prometa. Nekateri si, da jo lažje speljejo, pomagajo po več poteh, denimo z religijo, jaz pa si pomagam s humorjem. Humor je znamenje zmagoslavja človeka. Zanimivo, da je človek bolj užaljen, če mu rečeš, da nima smisla za humor, kot pa, če mu očitaš neumnost. Imeti duha pomeni imeti dušo.

Ko smo pri verouku brali Sveto pismo, se nam je vse zdelo smrtno

resno, vse je šlo zares ...

Potrebna je samo domišljija. Pomislite na stavke »vidiš trsko v očesu svojega soseda, bruna v svojem očesu pa ne vidiš«. Si predstavljate cel kup sitnih, malenkostnih ljudi, ki hodijo okoli z velikanским tramom v očesu, pa niti ne vedo zanj? Farizeji Jezusa in njegove obtožijo, da si ne umivajo rok. Si predstavljate 13 dedcev, ki hodijo skupaj okoli in si ne umivajo rok ...? Malce sumljivo, kajne? In kaj pravi Jezus o prehranski higieni? »Nič ni zunaj človeka, kar bi ga moglo omadeževati, če pride vanj, ampak ga omadežuje to, kar pride iz človeka.« Iz človeka prideta le dve stvari: beseda in ... no ja, tisto, kar pride iz človekove zadnjice. Če pomislimo, sta pri nekaterih ljudeh ta dva »izdelka« zelo podobna. Ali pa tale: srečal je Filip Bartolomeja in mu rekel, da so našli Jezusa, Jožefovega sina iz Nazareta, Bartolomej pa je odvrnil: »Iz Nazareta ne more priti kaj dobrega!« In Jezus, ki ga je slišal dva kilometra daleč, je bil zadovoljen, da je srečal nekoga, ki reče to, kar misli ... Hočem reči, da je Jezus tudi sprejemal vice o sebi.

Ali pa ta: narediti vino iz vode, no! Samo zato, da se ohcet v Kani Galilejski ne bi sfižila, da pomanjkanje vina ne bi kvarilo veselja svatov. In če ga je naredil, ga je gotovo tudi pil. Nihče od prejšnjih mesij se ni družil z reveži, obiskoval ljudi z obrobja družbe, grešnikov, bolnikov, invalidov ... Starozidovski zakon pravi, da ne otroci, ne invalidi, ne ženske ne smejo v bližino oltarja: on pa je vse brez razlike vabil k sebi.

Koliko lepih stvari ste našli v njegovem življenju! In izpisali ste fenomenalno duhovito besedilo!

Page: 15

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1717 cm2

2 / 4

Hvala, a s tekstom je tako kot z načrtom. Napoleon je rekel, da noben načrt ne preživi bitke. Načrt sem malce že spremenil ... ampak, hvala.

G V gledališču nas Kristus bolj redko nasmeje, medtem ko je Brianovo življenje Monty Pythona smešno že od trenutka, ko Trije modri vstopijo v jamo in se jih Marija ob jaslicah ustraši.

Zgodba o Jezusu je zgodba, ki je bila največkrat obdelana. Princip komedije pa je v tem, da pokaže določeno stvar s presenetljivega zornega kota ... Vsak, ki pogleda v jaslice, bi se moral od lepote tega dojenčka stopiti kot maslo ... V komediji mora biti prav nasprotno. Situacija mora biti seveda verodostojna, a popolnoma drugačna, kot si jo ljudje predstavljajo ... Hočem reči, spravljati ljudi v smeh je blazno resen posel. Seveda se vedno trudim, še posebej, če gre za tako veliko temo, kot jo imamo tokrat, da ni nobenih blasfemij, nobenih žalitev ...

G Ste takoj vedeli, kaj bodo v Pašjonu osrednji poudarki Jezusovega življenja? Poglavja v vašem besedilu nosijo naslove Trije kralji, Sveta družina, Krst, Čudeži na gorah, Pilat ...

Nikoli se dela ne lotim kronološko, od začetka zgodbe proti koncu. Nekje začnem in gledam, kam me bo to pripeljalo. In medtem ko drama kaže, kakšni bi ljudje hoteli biti s temi svojimi močnimi in plemenitimi čustvi, komedija pokaže, kakšni ljudje v resnici so s svojimi slabostmi, malenkostmi, ništrci ... Prizori v takšnih igrar se sestavijo sami. To je tudi princip *commedia dell'arte*, kjer so stalne figure. Takoj, ko se srečajo, kar same od sebe zajgrajo prizor ... Vsaka ima zelo jasne opredeljene namere, lastnosti ...

G Predstave, ki jih ustvarjata skupaj z režiserjem Vitom Tauferjem, so že leta neponovljive. Pašjon je vajino tretje sodelovanje.

Že dolgo se pozna. Njegov princip dela mi je zelo blizu. Obenem pa se mi zdi izmed režiserjev najbolj pošten, ker vse do premiere ni popolnoma zadovoljen z narejenim. Vedno išče perfekcijo ali vsaj njen približek. Tudi če je treba dva dni pred premiero nekaj velikega spremeniti, bo to storil - zato vsi niso za delo z njim. Predvsem pa izhaja iz igralca, kar ni pogost pojav med režiserji. Veliko režiserjev de-

la tako, da ima glavno besedo teorija, in če se dejstva ne ujemajo s teorijo, toliko slabše za dejstva. In potem se seveda pojavijo kakšne veleumne kritike, v katerih piše, »da je bila režija genialna, a igralci niso znali slediti režiserjevi ideji«. Mone!

G V Pašjonu se tudi prepeva - »na kaj« ste naredili songe?

Songi imajo v komedijah več vlog: lahko so predstaviteni songi, kdo in kaj je kdo, song uvede situacijo, jo predstavi ali pa je povzetek nečesa. Iz česa jih sestavim? To je vedno vprašanje. Navadno jih napišem že zelo na koncu, ko je predstava že skoraj narejena. Zadnjega sem napisal danes jutraj, dober teden pred premiero.

G Zdi se, da letos, ob vseh teh obletnicah vojn in vsega hudega, umeetniški vodje v gledališča pošiljajo tekste, predstave in misli, ki jih je treba predelati in premisliti. Ampak Pašjon je univerzalen, zgodovinski tekst.

Vsako gledališče išče svojo pot. Zame je najboljša pot tista, ki napolni dvorano z gledalci. Ki jo napolni večkrat, celo tako, da si nekdo določeno predstavo ogleda dvakrat ali večkrat ... Ljudje od moje predstave nekaj morajo imeti, ne pa da se na koncu sprašujejo, kaj, za hudiča, sem pravkar gledal in kaj sem sploh počel v gledališču, saj očitno to ni zame. Gledanje dobre predstave je kot lupljenje čebule: nekdo olupi samo dva lista in mu je to dovolj, drugi gre naprej in jo lupi vse do konca ... pomembno je le, da imata na koncu oba solzne oči. Nekaj se mora zgoditi v ljudeh, da je nakup karte upravičen. Vem, da je to daleč od sodobnih gledaliških teorij, moj pogled na gledališče je zastarel. Toda nikomur ne bi rad solil pameti. »Vsak ku muore,« rečemo mi. Vsak naj dela tisto, kar zna.

G Kako veste, kako in kaj narediti, da vam ljudje tako sledijo? Duohtar pod mus je imel več kot 200 ponovitev in so ga, žal, nehali igrati. Slje-hrnik ima za seboj čez 150 repriz ...

Še preden sem končal AGRFT, sem začel hoditi od gostilne do gostilne in nastopal. V neposrednem stiku s publiko, ko si odvisen od samega sebe in svojih besed, se presneto hitro naučiš temeljite predpriprave, to preizkusiš, popravljaš, kar uspe,

obdržiš, kar ne, čim prej pozabiš, tako kot je rekel Rdeči baron Manfred von Richthofen, največji letalski as prve svetovne vojne, ko ga je mlad pilot vprašal, kako se postane tako uspešen kot on: »Usedite se v letalo in poletite, nekoga sestrelite ali pa bodite sestreljeni!« Ni druge poti. Res je, da zelo boli, ko te sestrelijo, a iz napak se učiš in drugič te ne bodo več ... vsaj ne enako.

G Kdaj ste vedeli, nemara prvič začutili, da so stvari, ki jih govorite ali požete, ljudem enako resnične in smešne?

Ni šlo kar tako, na hitro, v enem večeru. Ni se mi prikazalo kozmičnega videnje in zasvetila prava pot. To je bil dolg, včasih mučen proces, nekakšno večletno vajeništvo brez mojstra, če seveda ne štejem gospoda Valdesa, pri katerem sem se učil veščine pantomime. Učil sem se od publike, prepoznaval njene odzive. Posledica tega je, da imam zdaj, ko delam, ves čas ob sebi nekakšnega nevidnega gledalca, ki mi pravi: »No, saj je fajn. Si si všeč, ne? Ampak ne vem, ali se bom jaz tebi smejal ... Sploh veš, kaj si hotel s tem povedati? Jaz ne! In to niti najmanj ni duhovito! Dolgčas! Bedarija!« Včasih to res že spominja na shizofrenijo.

G Pridete v prostor, na primer poln direktorjev iz gospodarstva, politikov, njihovih žena ali ljubic, in začnete? Kako veste, kaj je komu kdo?

Ne delam kakih posebnih analiz, a velikokrat se zgodi, da se obregnem prav ob ta pravega v skupini. Po predstavi se potem ljudje čudijo: »Pa kako si vedel, da moraš ravno njemu to reči? Kako si vedel, kdo je?« Kako neki! Vi ste mi to nevede namignili!

G Bom vprašala isto: kako veste, koga vrteti na žaru?

Ne vem ... Nekoč sem igral za zelo zelo znane in zglasne, če se nežno izrazim. Po svoje je bila to strašna muka, po drugi strani pa strašen užitek.

Page: 15

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1717 cm2

3 / 4

☒ Zakaj?

Ker sem v dvorani videl bolj zanimivo predstavo kot oni na odru. Toliko se je dogajalo. Jasno je bilo videti, kdo hoče komu nekam zlesti, kdo je mali bog, kdo je komu zavisten in bi ga utopil v žlici vode ... Res kakovostno narejena satira.

Ta mediteranski tip gledališča mi je blizu – gledati gledalca naravnost v oči. So režiserji, ki to sovražijo. In eden od velikih režiserjev, nikakor ne bedak, spoštujem ga, mi je rekel, da je največja groza gledališča, če igralec gleda v dvorano. Jaz ne znam drugače.

☒ Ste kdaj razmišljali, da bi imeli svoje gledališče, gledališče *commedia dell'arte*? Kot Dario Fo, na primer?

Zakaj neki? Pri vseh teh kakovostnih gledališčih, ki jih v Sloveniji – za zdaj še – premoremo, bi bil to popoln nesmisel. Imamo zelo sposobne tehnične ekipe in talentirane igralske ansamble. Sodelovanje z Gledališčem Koper, s Katjo Pegan, je vedno prijetno, moj matični teater pa tako ali tako ostaja **SNG Nova Gorica**. V Pašjonu so zasedeni večinoma mladi igralci. In prvič se je zgodilo, da sem v zasedbi (o, groza!) najstarejši. V kombiju se bom, ko se bomo vozili na gostovanje, zdaj lahko usedel na tisti najbolj udoben sedež, ki je rezerviran za najstarejšega. Čas beži, kaj hočemo (smeh).

☒ Živimo na majhnem prostoru, kjer se dogajajo samo resne zadeve. Če to niso same po sebi, jih pa poskušajo narediti za takšne. Vam je to smešno?

Zelo. Oh. Če se človek nečemu smeji,

še ne pomeni, da je cinik ali da omalovažuje zadeve. Smeh je samo stvar zrelosti. Smeh je tragedija plus čas. Včasih so stvari tako grozne, da je neumnost res osmi smrtni greh.

☒ Oda neumnosti, zapišete v Pašjonu.

Neumnost je vir vsega zla. Egoizem je neumnost. Večno poudarjanje, da so samo ekonomski razlogi edini upravičeni, je neumnost. To, da ni nobene alternative, je neumnost. Nasilje je neumnost. Pohlep je neumnost. Ne gre pozabiti, da so si v Parizu giljotino pridelali plemiči sami s svojo neumnostjo.

☒ Kaj pa politika? Vem, da so vas vabili v politične stranke.

Politika me niti slučajno nikdar ne bo dobila medse. Če bom videl, da kdo dela kaj dobrega, ga bom seveda podprl. Nisem neopredeljen. Nisem eden tistih, ki jih je Dante v Infernu postavil v najbolj mučen konec pekla, kamor nikoli ne pogleda niti Zlodej niti Bog.

☒ Ko človek piše pasijon, Pašjon, se mu verjetno med proučevanjem evangelijev zgodi kakšno razsvetljenje, razodetje?

Nisem bil deležen ravno razodetja, a ob delu sem postal večji optimist. Zaradi mladih. Niso takšni, kot smo bili mi. Takšni, kot smo mi, so naredili to, kar imamo zdaj. Drugačen je že njihov odnos do dela. Je drugačen čas. Dejstvo je, da jim manjka, kar smo mi še premogli ... Morda pa je tako prav.

☒ Svoboda v glavi?

Ne, te imajo več, kot smo je mi imeli kadarkoli! Morda jim manjka mal-

ce več pravice do mladosti. Mi smo si jo lahko privoščili. Po drugi strani pa se ničesar ne bojijo. Takoj gredo na avdicije, več si upajo ... Jaz v njihovih letih nikdar nisem zmozel tega poguma. Večji svetovljani so kot mi, in to pri svojih letih. Kaj še bo!

☒ Imajo dobri, lepi ljudje več možnosti za to, da so tudi duhoviti?

Pravijo, da človek odraste takrat, ko se nasmeje samemu sebi. Če tega ne počneš redno, prepusti ta posel drugim. Ljudje, ki imajo duha, so, tako kot pravite, lahko lepi ... Čeprav jaz nisem ravno zgled kakšne velike lepote ... (smeh)

☒ Kaj je vaš »š« v Pašjonu? Kaj je ta strešica?

Malo zmehčan pasijon, neprimeren za trde glave.

Veliko režiserjev dela tako, da ima glavno besedo teorija, in če se dejstva ne ujema jo s teorijo, toliko slabše za dejstva. In potem se seveda pojavijo kakšne veleumne kritike, v katerih piše, »da je bila režija genialna, a igralci niso znali slediti režiserjevi ideji«. Mone!

Zivljenje samo po sebi je absurd. Nihče te ne vpraša, kdaj bi se rad rodil, in tudi ne, kdaj bi rad umrl. Nekateri si pomagajo po več poteh, denimo z religijo, jaz pa si pomagam s humorjem. Humor je znamenje zmagoslavja človeka.

Page: 15

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1717 cm2

4 / 4

